א) טפחים, ב) של ארון, ג) יומא ט שפחים, כי של מרון, שי יומנו עב ב, ד) מדרש חזית פ' תורי זהב, ד) מדרש חזית פ' ידיו גלילי זהב, ו) שם פ׳ ראשו כמם פו. ז) הדא הוא, ה) מדות פ"ב מ"ו, ע) נראה דל"ל עד שער המים שבו מכניסין ללוחית וכו׳,

נוסחת הבבלי

(א) שס"ת מונח בתוכה רי לקיש כו׳ אלבע (ומחלה) לכתלים כוי ואלבע (ומחלה) לכתלי כוי אלבע לכל כוחל נשחייר חלי טפח מיכן וחלי טפח מיכן לשלוט מקום שם"ח מונח: (ב) חנניה כן אחי ר' יהושע אומר כו': (ב) ר"ם חמר בשם ר"ש חורה שנתן הקב"ה לו למשה אש לבנה היא מאש חלובה נולדת מאש מובללת מאש נתונה מימינו של הקב"ה שנאמר מימינו אש דת למו: (ד) והיכן היו משתחוים כו' י"ג שערי' דרומיים כו':

הגהות הגר"א

מן וארבעה לוחו' עד מן [א] רוחבן נמחק: [ב] ל"ל תן אורכן של לוחות לרוחבו של ארוו וכו": יחבו של ארון וכו׳ של לוחות לרוחבו של ארון וכר:

רודמבן שלה לרוחבו שלה טפחים

רודמי גירסם הקייע: [ד] מכאן

עד תן רחבן כרי ממחק:

רודח "ייח בן גמליאל ל"ג.

בודח שלה שלה שלה מסוגיא דלקמן והכא בר

בירון ודי שיש בייל והוא סתם

בירון ודי שון גמליאל גרסיע

בירון ודי שון גמליאל גרסיע

בירון ודי בירון במליאל גרסיע

בירון בירון במליאל גרסיע

בירון בירון במליאל גרסיע דהא כאן בר פלוגתיה רשב"י ליטת פון פני פטוגנויט ישביי. [1] ה"ג ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברי' כו'. ודרים עשרת על שתיהן יחד ה׳ על זה וה' על זה. ופסוק הכתוב על זה וה' על זה. ופסוק הכתוב בספרי' שבוש הוא: [ח] ה"ג שנאמר ויגד לכם את בריתו וכו' ויכתבם על שני לוחות האבנים. רי ממלת ויכתבם קא דריש י' על כי ממלת ויכתבם לוח זה וי׳ על לוח זה לכו ראוי לכתוב גם סיפי׳ דקרא: [מ] ל״ל לכתוב גם סיפים דקרא: [2] זייל של לכתוב גם סיפים דקרא: [2] זייל על לוח זה וכתב על לוח זה:

ב"ל לוח זה וכתב על לוח זה:
מחקשימא קומי דרי פינחס כרית ניחא לריי קשיא סייח היכן מונח על דעחיה דרי יהודה היכן מונח על דעחיה דרי יהודה והיים דלרית יהיה מקום לסייח והיה ס"ח מונח בסוכו כלייל כדלעיל אבל לריי היר כחיים היכן היה כדלעיל אבל לריי היכן היה כדלעיל אבל לריי היכן היה כדלעיל אבל לריי היכן היה סייח מונח וושני נמיו גלוסהי הס"ח מונח ומשני כמין גלוסקי כו'. ובבבלי שם איתא ארגו שהשיבו פלשתי עליו הי הס"ח מונח: [ב] מן על דעתי דר"י עד מ"ע דר"מ ל"ג. כי כבר גרסינן לה לעיל קודם מ"ע דר"י: [ל] ל"ל ע"ד דר" יהודה. ועי׳ בספר תקלין חדתין ותמלא טעם לשבח לכל הגרסאות הנ״ל: [2] ה"ג תורה שנתן הקב"ה למשה אש לבנה חרותה באש שחורה מובללת מאש חלובה באש נתונה באש שנאמר מימינו וכו':

גליון הש"ם עי׳ שו״ת הרדב״ו ח״ג [**ה**] :סימן תקמ"ט

תורה אור השלם

ו. וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים ְּבֶּבּ, בְּאִיוּן אֲצֵיּ שְׁטִּים אַמְתָנִים וְתַצִּי אָרְכּוּ וְאַמְּוּה וְתַצִּי רְחְבּוֹ וְאַמְּוֹה וְתַצִּי קֹמָתוֹ: שמות כה י קמְתוּ: שמות כהי 2. וְאֶכְתוֹב עַל הַלְּחֹת אֶת ב. וְאַבָּתב על הַיְּקְחת אַת הַדְּבְרִים אֲשֶׁר הִיי על הַלְּחת הַדְּבְרִים אֲשֶׁר שַבְּרָת וְשַבְּרָת וְשַבְּרָת בְּיִרוֹן: דברים י ב וְשַבְּרָת אַתוֹ זְהָב טְהוֹר מַבְּיִת אַתוֹ זְבְּיִב טְהוֹר וֹבְשִׁיתְ מַבְּיִת וֹמְחוּץ הְצַפְנוּ וְעֲשִׂיתְ

ֶּעֶלֶיו זֵר זְהָב סְבִיב: שמוח כה יא 4. וַיַּגֵּד לְכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צְּוָה אֶתְבֶּם לָצְשׁוֹת צְשֶׁרֶת הַדְּבְרִים וַיִּכְתְבַם עַל שְׁנֵי לְחוֹת אֲבָנִים: דברים ד ג

סן מהם חלי טפח לכל כוסל. שהרי מבחוץ נמדד אמתיים וחלי ארכו: ה"ג סן רחבן של לוחום לרחבו של ארון: ה"ג חלי טפח מכאן וחלי טפח מכאן לכוסל נשסיירו שני טפחים לשיטוע. וה"פ לשיטוט שתהא פ"מ כככסת ויוצאת בריות לפי שהיחה מונחת אורכה לרוחב הארון דהיינו באותן שני טפחים שבשתירו באורך הארון ופ"מ עביה שני טפחים וארכה ששה טפחים והיחה מונחת בדוחק באוחן שני טפחים שבאורך לכך היה הארון רוחב יותר ב"ט לשיטוט וליטלה כרלונו: וההן ארון. והאי ארון נמי כלי הוא שהרי מיטלטל בשעת הנסיעה: ה"ג ורחבן ששה הן ארון בא לוחום לארכו של ארון: אלבע לרסלים מראן. שהטפח ד' אלבעות: אלי טפח מראן וכו' לשיטוט. ליטל הלוחות מן הארון לעת הצורך: נחן של זהב. הפנימית בשל

ריבב"ן מתני' ^{ט)} (עד ד') ללומים. שלימה שהיתה מחזקת ג' לוגין כדאמר בסוכה בפ' בתרא שהיו מנסכין בתמיד של שחר בחג בשעת ניסוך היין שהוא רביעית ההין דהיינו ג'

בשעת ניסוך היין שהוח רביעית ההין דהיינו ג'

תקלין חדתין
מפחים: חלי עפח לכל נוחל לעובי הכחלים שהרי
מבחן מודד אחתים וחלי ארכיו לפיש. שמב משה
מבחן מודד אחתים וחלי ארכיו לפיש. שמב משה
מבחן מודד אחתים וחלי ארכיו לפיש. שמב משה
לוחות דחבן ""ב' לשילוט. היינו שיהיה ריוח קלת
לוחות דחבי י"ב בי"ב וכתו דפרין בבבלי מדר בחליו היכא יחב: פילד כו'. איידי דמביא סדר הלוחות
בלאון מפרש למעשה הארון: ה"ג ב"ה. ול"ג בן
בלאון מפרש לחשום הארון: ה"ג ב"ה. ול"ג בן
בלאל ונמסג מסוגיא דלקמן והכא הוא בכ
בלאון מכד לחות לפט ושל עץ באתלע והושיבו
בחוך של והב וחשון באל עד של או באתל עד הוא
ומיבחן: של והב ראשון: באל עד, ושל עץ הא
מלמני בסו העליות בוהב נתלא מחופה מביה
בלחום אחת שפיש מדת הלוחות והארון ומעשיהם
בלחום לחות כילד: ב"ח ב"ג גרים. דהא
כלן ב כלוחות כילד: ב"ח ב"ג גרים. דהא
כלן ב כל ב"". ורחב"ג מלינו בנדה פ"ג
כלון בר פלובתיה רשב"ג ורחב"ג מלינו בנדה פ"ג מפרם כתיבת הטוחות כילד: ""ח כ"ג גרים. ההה כאן בר פלוגתיה רשב"י. ורחב"ג מלינו בנדה פ"ג א" שהיה בימני ר"מו אליו חנונים אחי ר"י היה בימני ר"ג כמ"ש בנדה כ"ד ב" וגם דמייתי ליה על מילחת אחריתא: ה"ג ויכסוב על הלוחות עשרם הדברים. ודרים עשהה על שתיהן יחד ה" על זה וה" על זה ויסוק הכתוב בספרים שיבוש הוא: ה"ג דרסיב ויגד אבים. דרים ויכתבם לעשרת הדברים על זה: אבים. דרים ויכתבם לעשרת הדברים על זה: ברב" אומר ל" שלחת רסובים מב" עברים. ומ"ל רבני דעל עבר א' היה כחוב עשרה וכן על עבר הרבי וכן על עבר הרבי וכן בשני מ' על לוח וה. ס"ל כרשב"י שהיו כחובים מביל כחובים מצי עבריהם אך דדריש מזה ומזה שבכל עבר היו כחובים עשר מול עשר: שטרגא. מרובעים: עבר היו כחובים עשר מול עשר: שטרגא. מרוצעים: בין כל דינור רו שבעשרם הדברות נכלל כל הסורה. עדיניהם היי כל דקדוקיים ואומיותים וכמ"ש במדר בין כל דינור רו שבעשרם הדברות נכלל כל הסורה. כ"ש מדר בייניהם היי כל דקדוקיים ואומיותים וכמ"ש במדר בל. בדמפכש ה"ל. וכמ"ש ומלאה הארך דעה ממים עשרת הדברות היו בלליות ומקרא גל. גדול גלו גדול גלו ביול ודינים עשרת הדברות היו בלליות וחקרא גל. גדול נלו ודינים דקדוקי חורה ודברי סופרים והן גלים קטנים וז"ש עשרת הדברות הייב מיום למ"ת כדלעיל אל בל רבי יהדה כרבי מאיר ניחה של לבל לרבי יהדה היה מין מלח משל בל בל בל בל בל מחל לל מל לכל יה שלא ונכבל של או שבל או של חשיא של מל מחל להי שלא השיה של מים לא משר להליון מל אל הדבי יהודה. דקבירא ליה שלא השיה של הארון המן הערות אבר להליו למה לל משל מבעור ולה מלי מלח משל העוד לה אלן השל הערות אבר הלאון מהן אם מעדות אבר אתן הלא בלוחות שבקרא ומות לה בל מע"ל מדלאו מל העדות לאבר לה מל אתי בלהות שבקרא ומות הלהרון ונוי לאוריו התמילה יות אם הכפורת על הת כלי מליד הלי שלא להרון מתן את העדות ואח"ב בולה של העדות הלהרון ונוי לאוריו התבילה מת אם הכרות על הת כלו אל שלים אם מנרום אם העדות הלהרון ונוי לאוריו התבילה שם שבתראם בו שדוח התבות הלהרון ונוי לאורי הל שלים שבתראם בתבות הלהרון ונוי לאורי הלים שהתבים הבלחון ונוי לאורי הלים שהתבות הלהרון ונוי לאורי הלים שבתרא הברות אם התבוברת ואח"ב הברות בל המים אליד הלי אם"ם שבתראם גם כו עדות בין כל דיבור כו' שבעשרת הדברות נכלל כל התורה.

תן מהם חצי מפח לכל כותל נשתייר שני מפחים לספר תורה רחבו של ארון תשעה מפחים דכתיב 1אמה וחצי רחבו אמתא אשיתא ופלגות אמתא תלתא [א]וארבעה לוחות היו בו שנים שלימים ושנים שבורים דכתיב 2 אשר שברת ושמתם בארון הלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה מפחים ורחבן ששה מפחים ובותן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון נשתייר שם שלשה מפחים חצי מפח מכאן לכותל זה וחצי מפח מכאן לכותל זה ומפחיים לשילומ מקום שספר תורה (א)מונח ר"ש בן לקיש אמר באמה בת חמשה מפחים היה הארון עשוי מאן תנא באמה בת חמשה מפחים ר' יהודה דתנינן תמן ר' יהודה אומר אָמת הבנין ששה של הכלים חמשה וההן ארון כלי הוא על דעתיה דרבי יהודה דו אמר באמה של חמשה מפחים היה אורכו© עשוי שנים עשר מפח ומחצה דכתיב אמתים וחצי ארכו אמתא חמשא ואמתא ה' ופלגות אמתא תרי ופליג וד' לוחות היו בו שנים שלימים ושנים שבורים דכתיב אשר שברת ושמתם בארוז והלוחות היה כל אחד ואחד ארכז ששה מפחים ורחבן (ג) ששה מפחים תן (רחבן) ארכן של לוחות לארכו של ארון ונשתייר שם חצי מפח אצבע לכותל מכאן ואצבע לכותל מכאן רוחבו של ארון שבעה מפחים ומחצה דכתיב אמה וחצי רחבו אמתא חמשה ופלגות אמתא תרי ופליג [ר]וד' לוחות היו בו שנים שלימים ושנים שבורים דכתיב אשר שברת ושמתם בארון הלוחות היה כל אחד ואחד ארכן ששה מפחים ורחבן ששה מפחים תן רחבן (ארכן) לרוחבו של ארון ונשתייר שם מפח ומחצה אצבע לכותל מכאן ואצבע לכותל מכאן חצי מפח מכאן וחצי מפח מכאן כיצד י עשה בצלאל את הארון [ה]ר"ח (בן גמליאל) אמר שלש תיבות עשאו שתים של זהב ואחת של עץ נתן של זהב בשל עץ ושל עץ בשל זהב וציפהו דכתיב נוצפית אותו זהב מהור מבית ומחוץ מת"ל תצפנו להביא שפתו העליונה רשב"ל" אמר תיבה אחת עשאו וציפהו דכתיב וצפית אותו זהב מהור מבית ומחוץ מת"ל תצפנו א"ר פנחם להביא בין נסר לנסר ווו כיצד היו הלוחות כתובים (יור'י) (ב) חמשה בן גמליאל אומר חמשה (בן אחיה ר' יהודה) על לוח זה וחמשה על לוח זה הה"ד [1] ריכתבם על שני לוחות אבנים חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה ותשה על לוח זה ורבנן אמרי עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה ותשרה על לוח זה וחה"ד ויגד לכם את בריתו אשר צוה

עך האמלעי ושל עך נתן בשל זהב החילון: להביא שפחו העליונה. של העך שיחפנו בזהב: להביא בין נסר לנסר. נמי יצפה זהב דקמ"ל קרא בכל היכא דאפשר לצפוחו זהב יצפה אבל ציפוי העליון לרשב"ל א"ל ריבוי דלא גרע משאר מקומות: ויכתבם על שני לוחות אבנים. מיעוט לוחות שנים מה ת"ל שני שיהיו שניהם שוים חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה: **עשרת הדברים**. ויכתבם על שני לוחות אבנים משמע דעשרה על כל אבן כתב דאל"כ עשרת הדברים ל"ל: ד**כחיב ויכחבם**. משמע שיהו כתובים שני פעמים על כל לוח: מוה ומוה הם כתובים. היינו ב' בארכו וב' פעמים על שני לידי רחבו ועל שטח שלמעלה ושלמטה לא היו נכתבים שכל לוח ארכו ו' ורחבו ג' ועביו ג' א"כ השטחיים שלמעלה ושלמטה לא היו כ״א שלשה על שלשה ולא היו ראויין לעשרת הדברים ולכתוב ממשה מכאן וחמשה מכאן אין זה דרך כבוד לחלקם למ"ד שכולן היו נכמבין באורך (ועיין ביפה מראה): טערוגא. מרובע בלשון יון: בין כל דבור ודבור. היו כתובים דקדוקי התורה: כימא רבת. ששמו תרשיש והוא הים הגדול והוא מלא מיני דגים הרבם: **אמקשים וכו'.** הקשימי לפני ר"פ דקראי כר"י דייקי ולא כר"מ: **מלד ארון ברים** ה'. מלד הוא מונח ולא במוכו: ע"ד דר"י. דהוא אתר שמלד הימה מונחת היכן היתה מונחת: כמין. מיבה עשה לארון מבחוץ ועלי היתה ס"מ מונחת: ונחם אם הכפרם על הארון ואל הארון ססן אם העדום אשר אסן אליד. וה"ל למיכתב לה ואל הארון תתן את העדות ואח״כ ונתת את הכפורת אלא ודאי דעדות דקרא היינו ס"ת והיא נחונה לחוך הארון בסוף מ' שנה שכבר היה הכפורת נתון על הארון: ה"ג ע"ד דר"י דו אמר אין מוקדם ומאוחר בסורה. וה"פ לר"י ל"ק הך מין מוקדם ומחוחר כחורה. וה"פ לר"י ל"ק הך קרה דליכה לשנוי אין מוקדם ומאוחר במורה במורה לפי במדה במורה להיינו דקשיה ליה לרי מנחומה אפי במד עניול והיינו דקשיה ליה לר"י ל"ק כדשניון ומה מאוד נחלבטו המפרשים בפי סוגיה זו שיען ב"מ והכואה לי מכבח: אם לבנה. הם האומנות החורה לי מכבח: אם לבנה. הם האותיות חקוקים ע"ג אש שחורה והיינו כתב ליבונאה א"נ בהיפך והוא ככתב שלנו: **היא אש.** התורה עלמה אש ובלולה באש: **חלובה**. אותיותיה באש: ונסונה. מהקב"ה למשה מאש שלמעלה: הלכה ב בותני' והיכן היו משסחוין. שלש עשרה השתחויות דתנן לעיל: שער העליון. הר הבית היה משופע ועולה ממזרח למערב והשער הסמוך למערב הוא שער העליון ואחריו שער הדלק הוא שער של לשכת העלים שהימה בעזרה ודרך שם מכניסין עלי המערכה שדולקין על המובח: **שער הבכורום.** שמכניסין שם הבכורות הנשמטים בדרום: משנת אליהו

מַהַר פָּארַן וְאַתָה מֵרבָבֹת קֹדֵשׁ מִימִינוֹ אֲשׁ דָּת לְמוֹ: דברים לג ב